

Турчик І.Х., Чопик Р.В., Шиян О.І.
Дрогобицький державний педагогічний
університет імені Івана Франка
Львівський державний університет
фізичної культури

РОЗВИТОК СИСТЕМИ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ В ФРАНЦІЇ

У статті проаналізований розвиток та встановлення сучасної системи фізичної культури в Франції. Встановлено, що традиційно фізичне виховання та спорт у Франції відіграє вагомим значення у суспільному житті. Урок фізичної культури у Франції є обов'язковими розпочинаючи з дитячого садка. Визначено, що їх кількість, можливість складання іспиту залежить від віку учнів. Доведено, що впродовж минулого століття і особливо зараз, у французькій системі фізичної культури значна увага акцентується на позаурочних формах занять фізичними вправами, що проводяться у післяобідній час з врахуванням інтересів дітей

Ключові слова: фізичне виховання, спорт, Франція, освіта, учні.

Постановка проблеми. Інтеграція України до світового демократичного простору передбачає кардинальну трансформацію усіх суспільних сфер, у тому числі й освіти. Успішний прогрес на цьому шляху неможливий без ретельного вивчення позитивного досвіду зарубіжних країн. Ідеться перш за все про поширення досвіду тих країн, які досягли високого рівня розвитку завдяки ефективним моделям освіти; надання розуміння того, які освітні чинники стали рушійними для суспільного поступу в тій чи тій країні, виявлення корелятивних зв'язків між ефективними моделями суспільної організації та економічного поступу, з одного боку, і освітніми системами – з іншого.

Дослідженню проблем та здобутків середньої освіти в зарубіжжі присвячено роботи таких українських компаративістів, як Н.В. Абашкіна, А.В. Василюка, Л.Л. Волинця, Т.М. Десятова, В.М. Жуковського, О.А. Заболотної, Г.С. Єгорова, Н.М. Лавриченко, М.П. Лещенко, О.Локшиної, О.В. Матвієнко, Б.Ф. Мельниченко, О.К. Мілютіної, О.О. Першукової, Л.П. Пуховської, А.А. Сбруєвої та ін.

У той же час лише незначна кількість праць в останні роки присвячена вивченню системам фізичного виховання і спорту в системах освіти закордоном. Вивченню системи фізичного виховання Арабському регіоні присвячене дисертаційне дослідження Риссана Х.(1998 р), Румунії - Арделяна Г. (2000), США - Віндюк О. (2003), Англії - Турчик І. (2005), Країн Сходу - Забурдаєва М. (2007 р.), Польщі - Пасічника В. (2007). Праць щодо особливостей системи фізичного виховання Франції нами не знайдено. Саме цим зумовлена актуальність теми нашого дослідження.

Робота виконана за планом НДР Дрогобицького державного педагогічного університету ім. І.Франка.

Мета – аналіз розвитку та встановлення сучасної системи фізичної культури в Франції

У ході дослідження використовувалися наступні методи дослідження: методи теоретичного, ретроспективного аналізу та узагальнення даних науково - методичної літератури й офіційних документів.

Результати досліджень. Аналіз історії розвитку фізичного виховання і спорту у Франції необхідно розпочати з часів правління Луї XIV, який акцентував увагу на мистецтві фехтування та підкреслював граціозність

і вишуканість гри у теніс. Крах елітної культури наступив після Французької Революції, внаслідок якої владу отримав Наполеон. З цього часу провідним гаслом французької системи тіловиховання стало «кожен француз народжується солдатом». Так, у 1817 році до Франції був запрошений Амороз із метою створення гімназії, яка б поєднала кращі німецькі та скандинавські надбання освіти. Гімназія була збудована у Жуєнвілі і функціонувала понад століття, як центр військової та спортивної підготовки. До 1845 року у Жуєнвілі працював Кліас, який заклав підвалини підготовки інструкторів з фізичної підготовки. До 1887 року ключову роль у підготовці військового складу та інструкторів мала військово-прикладна фізична підготовка, пізніше Демені ввів, так звані, «терапевтичні вправи» і, зрештою, у 1906 р. Геберт, який сповідував філософію Руссо, впровадив свій «натуральний метод» [3]. Слід зазначити, що в ці роки фізичне виховання у Франції ототожнювалося лише з гімнастикою («la Gym»), а спорт передбачав заняття спортивними іграми. В останні роки XIX століття за підтримки П'єра де Кубертена спорт став широко популярним і серед середнього класу. Витоками зародження професійного спорту у Франції можна вважати проведення напівпрофесійних велоперегонів між Руаном та Парижем, які з часом переросли у Тур-де Франс.

Значний вплив на сучасний стан фізичного виховання і спорту мала поразка Франції у Другій Світовій Війні, а також невдалий виступ французів на Олімпійських іграх 1952 року, що зумовили сплеск патріотизму у країні. Існуючий тогочасний уряд очолюваний Шарлем де Голем прийняв рішення про покращення організаційної та фінансової сторони спорту, як чинника навколо якого можуть згуртуватися націоналісти Франції. У результаті був розроблений чотирирічний план і виділено 46,5 мільйонів фунтів, які значно покращили становище фізичного виховання і спорту в країні. Окрім цього, урядом були визначені пріоритетні види спорту, які отримали більше капіталовкладень. Такими видами спорту у 1958 році стали: велоспорт, футбол, регбі та теніс. Ця політична і економічна підтримка відчувається і сьогодні у світовому статусі Франції в зазначених видах спорту[5].

Важливим заходом у плані покращення фінансування спорту загалом, стало впровадження у 1985 році спортивної лотереї, виручені кошти з якої, а це близько 3 млрд. франків розподілялися щорічно між спортивними федераціями і клубами.

Зазначимо, що на розвиток фізичної культури у Франції значний вплив завжди мали органи місцевого самоврядування, так звані комуни. Так, відомий французький економіст В. Андрефф [1] підкреслює, що дія місцевих органів влади в галузі фізичного виховання і спорту проводиться у трьох основних напрямках:

- 1) будівництво і модернізація спортивних споруд з урахуванням потреб населення;
- 2) організація різних видів фізичної активності та спорту для всіх груп населення;
- 3) фінансування.

Спортивні бюджети муніципалітетів міст значно відрізняються і залежать не тільки від спортивних традицій, наявності професійних та аматорських команд, спортспоруд, а й від ставлення керівництва муніципалітету до спорту. Переважно 5% з бюджету місцева влада витрачає на потреби спорту.

Крім прямих фінансових дотацій держава надає місцевим спортивним організаціям і спортспорудам непряму допомогу у вигляді звільнення від податків під час проведення різноманітних заходів, надання їм права на безкоштовну установку кафе та реклами на стадіонах, а також у можливості отримання різних позик.

У 1995 р. Національний центр по територіальному громадському функціонуванню провів анкетування членів близько 400 французьких комун з населенням понад 5000 жителів. Згідно з даними цього опитування

більшість комун віддає перевагу розвитку спорту для всіх, забезпеченні належного фізичного виховання в навчальних закладах (школа, коледж, університет), а також превентивним заходам.

Таким чином, практично кожний громадянин має доступ до спортивних занять. Кожна комуна має власний спортивний зал, у якому клуби і асоціації організують заняття різноманітними видами спорту.

Ключову роль у розвитку фізичного виховання і спорту в країні належить шкільному фізичному вихованню. В основі сучасної шкільної системи фізичного виховання, лежить навчальна програма та офіційні розпорядження прийняті ще у далекому 1969 році, які визначають кількість щотижневих годин фізичної культури у початковій та середній школі[2].

Заняття з фізичного виховання у дошкільнят(вік 3 - 6 років) і дітей МШВ (6 - 10/11 років) проводяться під керівництвом вихователя або вчителя початкової школи. На практиці це означає, що якщо вчитель займається спортом, то він і дітей залучає до занять фізичною культурою, а якщо він віддає перевагу «інтелектуальним» справам, то й учні є недостатньо фізично активні [2].

Можливо такий стан, зумовлений тим, що впродовж тривалого часу у французьких школах актуальною проблемою був низький статус вчителя фізичного виховання. На відміну від вчителів інших предметів вчителі фізичного виховання підпорядковувалися не міністерству освіти, а відділу у справах молоді та спорту. Проте у 1962 році було прийняте положення, згідно якого вчителів фізичної культури віднесли до міністерства освіти. Окрім того, до 1981 року майбутніх педагогів з фізичного виховання готували лише у спеціальному професійному коледжі (Ecoles Normales Superieures d' ducation Physique et Sportive, ENSEPS), що зумовлювало нестачу фахівців. Але у 1982 році було прийняте рішення про його реорганізацію в Національний Інститут фізичного виховання та спорту (Institut National de Sport et Education Physique, INSEP). Цей навчальний заклад мав значний вплив на шкільну систему фізичного виховання Франції, адже зумовив багато нововведень, а також забезпечив навчальні заклади висококваліфікованими фахівцями фізичного виховання. До тепер зазначений інститут вносить вагомий внесок у систему фізичного виховання, проте зараз більший ухил зроблений на наукові дослідження щодо розвитку спорту в цілому. Сьогодні майбутніх вчителів навчають у спеціально створених університетських навчально - дослідницьких відділах спорту і фізичного виховання (Unites d'Education de Reserche de L'Education Physique et Sports, UEREPS) [6].

Вперше заняття з фізичного виховання розпочинають проводити викладачі – спеціалісти у коледжі, тобто з 6-го по 3-й класи (у французькій системі зворотний порядок), і далі - в ліцеї з 2-го і по «терміналь» (клас підготовки до іспитів на бакалавра).

У коледжі навантаження викладача фізичного виховання складає 5 щотижневих годин у 6 і 5 класах та 3 години у 4 і 3.

Необхідно відзначити, що у коледжах до вчителів фізичної культури викладачі теоретичних дисциплін відносяться дещо зверхньо. Хоча визнають, що фізична активність учня нерідко виступає елементом, що відновлює психічну рівновагу, запобігає проявам насильства, зменшує емоційне напруження, він має можливість поглянути на учня з іншого боку: йому видніше особливості поведінки в колективі, в соціумі, більш помітні індивідуальні прояви.

У ліцеї викладач фізичного виховання займає однаковий статус з іншими викладачами, оскільки з його предмету можна скласти іспит на бакалавра з коефіцієнтом «2». Зазначимо, що певна кількість учнів досягає успіху, здаючи іспит на освітній рівень «бакалавр», завдячуючи оцінці з фізичного виховання. [2]

З часу, як з фізичної культури учні отримали можливість скласти екзамен, змінилося і ставлення батьків до предмету. Щоб підготувати учня до іспиту, з 2-го класу використовуються спеціальну програму, яка передбачає збалансовані заняття різними видами спорту (колективними та індивідуальними): гандболом, баскетболом, гімнастикою, атлетизмом, тенісом, плаванням, вітрильним спортом. Батьки дуже уважно стежать за спортивними успіхами дитини, оскільки отримані таким чином бали, можуть компенсувати бали з тих предметів де більш проблематично набрати їх в достатній кількості [2].

На підсумкову оцінку впливає також виставлені поточні оцінки протягом останнього року, які в основному оцінюють практичну діяльність, але і включають в себе оцінки за поведінку, ініціативність та старанність.

Зазначимо, що частина фахівців Франції вважає, що таке оцінювання може знівелювати заняття згідно навчальної програми, і перетворять заняття лише на підготовку до складання іспиту. Проте, існує і зворотна думка інших фахівців, які стверджують, що впровадження іспиту привело до зростання академічної значущості предмету так і статусу самого вчителя фізичної культури.

Впродовж минулого століття і до тепер французька система фізичного виховання значну увагу акцентує на позаурочних формах занять. Так, для учнів початкових класів Франції з 1987 року функціонують основні дві позаурочні програми занять фізичними вправами, метою яких є залучення учнів до систематичних занять фізичними вправами. Довгий час участь у програмах вчителів була лише на волонтерських основах і проводилися переважно під керівництвом асоціації спорту в школі та університеті (Association du Sport Scolaire et Universitaire (ASSU, 1962-1978) [4, 6]

Перша програма передбачала добровільні заняття спортом учнів в післяобідній час по середах, друга «tiers-temps» у суботу зранку різними видами рухової активності. На початку функціонування зазначених програм близько 25% учнів брало участь у спортивній діяльності по середах, і 30% в рамках програми «tiers-temps». Проте після того, як участь у реалізації програми «tiers-temps» для вчителів початкових класів стала обов'язковою, тобто функції організації і проведення перейшли до Національного об'єднання шкільних видів спорту (Union National du Sport Scolaire (UNSS)) змінилося співвідношення залучення дітей до програми. У 2000 році активними учасниками програми «tiers-temps» стало близько 50% дітей [7].

Така централізована політика надала можливість дітям без винятку усіх шкіл брати активну участь у заняттях спортом і забезпечує можливість пірамідної підготовки талановитої молоді

Більшість видів спорту, якими мають можливість займатися учні молодшої школи, підтримуються незалежною асоціацією – Спортивним об'єднанням початкових шкіл (Union Sportive de l'Enseignement Primaire, USEP), що є ліцензованим міністерством освіти. Представники цієї організації та спортивних федерацій з метою зацікавлення учнів початкової школи до занять конкретним видом спорту і пошуку талановитої молоді проводять тренувальні заняття безпосередньо у школі. Таким чином, багато початкових шкіл Франції стають профільними з певних видів спорту.

В останні роки у Франції значна увага приділяється і позаурочним заняттям спортом дітей середнього і старшого шкільного віку. Це підтверджено і словами екс - президента Н.Саркозі : «я вірю в «освітні цінності

спорту», а значить, час до обіду в школі повинен бути присвячений вивченню учнями фундаментальних наук, а післяобідній – обов'язково заняттям фізичною культурою і спортом» [2].

Окрім того, у цьому році міністром Національного Освіти Люком Шательом планується проведення реформи, згідно якої у приблизно сотні французьких ліцеїв післяобідній час буде відведено заняттям спортом, враховуючи потреби школярів. Встановлено, що хлопчики зазвичай вибирають футбол, регбі чи гандбол, тобто, зазвичай ігри з м'ячем. Дівчатка - гімнастику, танці, кінний спорт. Найчастіше, окрім особистої зацікавленості учнів, вибір є обумовлений умовами тієї місцевості, де проживає школяр.

Висновки. Традиційно фізичне виховання та спорт у Франції відіграє вагомое значення у суспільному житті. Значний вплив на їх розвиток мають як державні так і місцеві органи управління. Зростання конкурентоспроможності французького спорту, завдяки значним капіталовкладенням сприяє утвердженню патріотичних почуттів у громадян та підвищенню міжнародного авторитету держави.

Урок фізичної культури у Франції є обов'язковими розпочинаючи з дитячого садка. Проте їх кількість, можливість складання іспиту залежить від віку учнів.

Впродовж минулого століття і особливо зараз, у французькій системі фізичної культури значна увага акцентується на позаурочних формах занять фізичними вправами, що проводяться у післяобідній час з врахуванням інтересів дітей

Перспективи подальших досліджень полягають у вивченні особливостей сучасної шкільної системи фізичного виховання Франції.

Література

1. Соколов А.С. Роль и участие местных органов власти Германии и Франции в развитии физического воспитания спорта:// Теория и практика физической культуры. 1999 г. №4. URL: <http://lib.sportedu.ru/press/ТПФК/1999N4>. (Дата звернення: 20.01.2012).
2. Клод Жубер. Система физического воспитания школьников Франции: // URL: <http://phys.kspu.karelia.ru/file.php/id/f4480/name/Clauderus.doc> (Дата звернення: 25.03.2012).
3. Cook M. French culture since 1945. In: Greaves A.(Ed)./ Cook M. // Sport in France. – Logman, 1993. — p. 170-173
4. Hantrais L. Leisure and the family in contemporary France/ Hantrais L. // leisure Studies 1. Polytechnic of North London. – London, 1982. – P.16
5. Holt R. Sport and society in modern France / Holt R. — Macmillan: Basingtoke, 1981. – 201 p.
6. Physical Education and Study of Sport / [Davis B., Bull R., Roskoe J. Roskoe D.]. – London: Harcourt Health Sciences, 2002. – 640 p.
7. Smith P.The French experience. Bulletin of Physical Education 34(3). – P.212-217

Аннотация. Турчик И.Х., Чопык Р.В., Шыян Е.И. Развитие системы физической культуры во Франции.

В статье проанализировано развития системы физической культуры во Франции. Установлено, что традиционно физическое воспитание и спорт во Франции играет большое значение в общественной жизни. Урок